Tekijänoikeuden yhteishallinnointi (HE 119/2016)

MaRan lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle

1. Johdannoksi

- Käsiteltävä teema
  - 1. Lakiehdotuksen 65 ja 66 § soveltaminen kahden sopimuspuolen välisessä sopimuksessa olevaan yksittäiseen ehtoon
- Lakiehdotuksen taustalla kollektiivihallinnointidirektiivin 35 artikla:
  - yhteishallinnointiorganisaatioiden ja käyttäjien väliset ***erityisesti voimassa oleviin ja ehdotettuihin lisensiointiehtoihin*** tai sopimusrikkomuksiin *liittyvät riidat* voidaan saattaa tuomioistuimen tai soveltuvissa tapauksissa muun riippumattoman ja puolueettoman teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaan lainsäädäntöön erikoistuneen riitojenratkaisuelimen ratkaistaviksi…

1. Johdannoksi

- **Direktiivin vaatimus ehdotettujen lisenssiehtojen osalta edellyttää lain tasoista säännöstä**, koska se poikkeaa tavanomaisesta järjestelystä, jonka pohjalta *tuomioistuin käsittelee vain olemassa olevaan sopimuksen perustuvaa sopimusriitaa.*
- Lakiehdotus rakentuu riidanratkaisun osalta mallille, jossa *erimielisyydet lisensiointiehdoista voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi* kahdessa erilaisessa menettelyssä:
  - **kanneteitse tekijänoikeudellisena riita-asiana tai**
  - **hakemusteitse markkinaoikeudellisena kieltoasiana.**

2. Markkinaoikeudellisesta kieltoasiasta

- *Ehdotuksen 65 ja 66 § koskevat markkinaoikeudellista kieltoasiaa.* Vastaavanlainen kieltoasia on myös elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelyssä annetussa laissa.
- Yhteishallinnointilain mukaiset suhteet eivät rajoitu pelkästään elinkeinonharjoittajiin, joten markkinaoikeudellisesta kieltoasiasta on oltava omat säännökset yhteishallinnointilaissa.
- Markkinaoikeuden kieltoasiassa antamalla **päätöksellä ei ole suoranaisia oikeusvaikutuksia** tekijänoikeusjärjestön ja käyttäjän/käyttäjien väliseen oikeussuhteisiin, joihin lisenssiehtoa jo sovelletaan tai aiotaan soveltaa.

2. Markkinaoikeudellisesta kieltoasiasta

- Markkinaoikeudellinen kielto vaikuttaa ***epäsuorasti ja tulevaisuuteen -*** jos markkinaoikeus katsoo, että ehto on 65 §:n tarkoittamalla tavalla kohtuuton tai 35 §:n vastainen, markkinaoikeus voi (vain) kieltää sen soveltamisen uhkasakon uhalla.
- Markkinaoikeuden antamalla kieltopäätöksellä ei ole vaikutusta sopimusehdon tai sopimuksen pätevyyteen.
- Lakiesityksen 65 ja 66 §:n esikuvana olevassa *laissa elinkeinonharjoittajien sopimussuhteiden sääntelystä* kieltohakemus voi koskea myös yksittäistä sopimusehtoa, mutta tarkoituksena on ollut rajata yksittäistapaukset lain soveltamisalan ulkopuolelle (HE 39/1993).

2. Markkinaoikeudellisesta kieltoasiasta

- Kollektiivihallinnointidirektiivin perusteella myös ehdotetut lisenssiehdot olisi voitava saattaa hakemuksella markkinaoikeuden arvioitavaksi riippumatta niiden vaikutuspiirin laajuudesta.
- Hakemuksena käsiteltävä kieltoasia soveltuu ehdotettujen lisenssiehtojen käsittelemiseen toisin kuin siviilioikeudellinen riitaprosessi.
  - Kieltopäätös eri asia kuin riita-asioissa annettava kieltotuomio
- Hakemuksena käsiteltävä kieltoasia voi koskea myös korvausehtoa, mutta
  - Markkinaoikeus ei voi tässä menettelyssä soveltaa kilpailulain säännöksiä eikä päätöksellä ole suoraan vaikutusta käyttäjän maksuvelvollisuuteen

3. Siviilioikeudellisesta riita-asiasta

- Esimerkiksi käyttäjät voivat viedä yhteishallinnointilain 35 §:n vastaiseksi tai kilpailulain määräävää markkina-aseman väärinkäytöksi katsomansa ehdot markkinaoikeuden käsiteltäväksi riita-asiana.
- Tuomiolla on suora vaikutus prosessissa asianosaisina olevien oikeussuhteeseen. Pätemättömäksi tai mitättömäksi julistettuun ehtoon ei prosessin kohteena olevien asianosaisten välisessä suhteessa voi vedota.
- Riita-asiassa ehtoa voidaan myös kohtuullistaa oikeustoimilain 36 §:n nojalla mikä ei ole mahdollista hakemuksena käsiteltävässä kieltoasiassa.

3. Siviilioikeudellisesta riita-asiasta

- **Vahvistuskanteella** vireille pantavassa oikeusjutussa vaaditaan tuomiolla vahvistettavaksi, että jokin oikeussuhde on olemassa tai että sitä ei ole olemassa. Vahvistuskanteella voidaan esimerkiksi vaatia sopimuksessa olevan ehdon julistamista pätemättömäksi.
- Koska ehdotetut lisenssiehdot eivät vielä ole sopimusehtoja, ei niitä voida kahden osapuolen välisessä suhteessa kanteella vahvistaa pätemättömiksi.
- Ei ole ajateltavissa, että myöskään siviilioikeudelliset **kieltokanteet** soveltuisivat ehdotettuja lisenssisehtoja koskeviin erimielisyysasioihin.

4. Lopuksi

- Markkinaoikeudellista kieltoasiaa koskeva ehdotus tukee osaltaan yhteishallinnointilain tavoitetta eli tekijänoikeusmarkkinoiden toiminnan edistämistä.
- MaRa pitää lakiehdotuksen 65 ja 66 § selkeinä ja täsmällisinä. Säännösten soveltaminen kahden osapuolen välisessä sopimuksessa olevaan yksittäiseen ehtoon voidaan MaRan näkemyksen mukaan selventää lakivaliokunnan lausunnossa, jonka sivistysvaliokunta ottaa mietinnössään huomioon.
- MaRa pitää tärkeänä, että yhteishallinnointilaissa edistetään myös vaihtoehtoista riidanratkaisua. Tästä MaRa on lausunut tarkemmin eduskunnan sivistysvaliokunnalle.